Prof. dr hab. Bogusław Jagusiak
Wydział Bezpieczeństwa Logistki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna

Warszawa, dnia 19.04.2024 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pana mgra Jakuba SIEMIĄTKOWSKIEGO pod tytułem „WSPÓŁPRACA PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ JAKO ELEMENT POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ" s.426

UWAGI OGÓLNE

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pana mgra Jakuba SIEMIĄTKOWSKIEGO pt. *Współpraca państw Europy Środkowo-Wschodniej jako element polityki bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* została opracowana pod kierownictwem naukowym prof. dr hab. Tomasza KOŚMIDERA w Akademii Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie. Prowadzone badania autorskie dotyczą analizy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z krajami regionu w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa politycznego, militarnego, gospodarczego i kulturalnego. Prezentowana tematyka stanowi interesujące i oryginalne rozwiązanie problemu naukowego wpisując się tym samym w bieżącą ekspansywność wydarzeń jakie mają miejsce na płaszczyźnie międzynarodowej. W prezentowanym wywodzie naukowym i faktu, że we współczesnej Europie wciąż mamy do czynienia z konfliktami zbrojnymi wydarzenia te skłaniają do kolejnego zredefiniowania i analizy zagadnień wynikających z położenia geopolitycznego Polski. Przedstawiony problem rozpatrywany może być wielopłaszczyznowo nie tylko jako zagrożenie ale również jako perspektywa ewentualnych szans jakie z niego wynikają (s.11). Podejmowane i ciągle rozwijane szczególnie we współczesnych czasach (wojna w Ukrainie) inicjatywy polskie stanowić mogą w tym obszarze źródło inspiracji myśli geopolitycznej ukierunkowanej na zacieśnianie współpracy regionalnej (s.13).

OCENA MERYTORYCZNA PRACY

Pierwszy rozdział metodologiczny pt. *Aspekty metodologiczne badania zagadnienia bezpieczeństwa regionu* podzielony został na osiem podrozdziałów. Autor swój wywód zaczyna od opisania i przedstawienia chronologicznie od XVIII wieku następujących po sobie wydarzeń aż do czasów nam współczesnych w zakresie istotnych inicjatyw sprzyjających współpracy narodów Europy Środkowo-Wschodniej. W prowadzonym dyskursie uprzywilejowane miejsce w mozaice krajów Europy Środkowo-Wschodniej zajmowała

Polska jako naród o największym potencjale demograficznym ale również terytorialnym. Fakt przedstawienia tych czynników w rysie historycznym stanowi ważny czynnik poznawczy prezentowany później w koncepcjach polskiej myśli geopolitycznej. Ukazując najbardziej znaną wizję federacyjną wokół obozu piłsudczyków zakładającą budowę wokół Polski bloku państw bałtyckich, litewsko - białoruskiego oraz ukraińskiego Autor stwierdza, że stanowiłyby one niezbędne dla bezpieczeństwa Rzeczypospolitej bufory oddzielające je od agresywnej Rosji (s.17). Kolejne przedstawiane koncepcje, inicjatywy czy programy szczególnie w drugiej dekadzie XXI wieku zmierzały w kierunku budowy infrastruktury integrującej region (s.20). Przestawione w takiej formie refleksje wydają się szczególnie istotne w kontekście zmieniającej się sytuacji międzynarodowej a w tym aspekcie próby odpowiedzi na pytanie o to czy zacieśnianie współpracy z państwami regionu może stanowić istotny element wzmocnienia pozycji Polski na arenie międzynarodowej (s.24). Sformułowano główny problem badawczy w postaci pytania: *W jaki sposób współpraca państw Europy Środkowo-Wschodniej może przyczynić się do osiągnięcia pożądanego poziomu bezpieczeństwa państwa polskiego?*. Do udzielenia odpowiedzi na tak postawiony problem określono cztery szczegółowe problemy badawcze stosownie do poszczególnych rozdziałów (rozdział pierwszy metodologiczny). Trochę „nietypowo" została zaprezentowana główna hipoteza badawcza (s.25) która zawiera wszystkie elementy dla niej charakterystyczne tzn. jest zdaniem twierdzącym, dotyczącym przewidywalnego wyniku badania, skonstruowanego w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie badawcze. Powinna brać pod uwagę m.in. wszelkie fakty (wskazywać na nieznane aspekty zjawiska), procesy i zjawiska związane z badaną kwestią a przede wszystkim być pojęciowo jasna, czyli wyrażona dokładnie i jednoznacznie oraz wolna od sprzeczności wewnętrznych i sprawdzalna (możliwa do zweryfikowania w toku prowadzonych badań). Wszystkie te cechy zostały przedstawione przez Autora w sposób bardzo szeroki. Zasadne byłoby sformułować ją zdecydowanie krótszą i bardziej czytelną. Pogląd ten potwierdza się również w hipotezach szczegółowych które posiadają także rozbudowany zakres treściowy i wielowątkowość przedstawionych sformułowań. Dodatkowo stosuje się tutaj chronologię tzn. hipotezę badawczą jako kolejny element metodologii stawia się z reguły zaraz po ustaleniu przedmiotu badań, celu badań a także problemów badawczych - tutaj trochę zostało to zmienione. Proszę odnieść się na obronie niniejszej dysertacji z czego wynikał taki zamysł wieloaspektowości tak szeroko prezentowanych zagadnień metodologicznych przedstawionych w niniejszej rozprawie.

Kolejne zaprezentowane w niniejszej dysertacji zagadnienia metodologiczne, przedmiot badań, cel, metodyka są klarowne i dobrze sformułowane. Zasadne wydają się

również opisane różne formy współpracy i integracji państw w stosunkach międzynarodowych w których to rozważaniach stawiane się pytania i udzielane odpowiedzi. Całość niniejszego rozdziału kończy kwerenda aktualnej literatury, strategicznych dokumentów, twórczość publicystów politycznych i ich sposobu myślenia o Europie Środkowo-Wschodniej (s.39). Wartość dysertacji z pewnością podnoszą przeprowadzone przez Autora wywiady eksperckie z badaczami i twórcami polskiej polityki zagranicznej w omawianym zakresie.

Drugi rozdział pt. *Źródła idei integracji regionu* zmierza do udzielenia odpowiedzi na postawione pytanie badawcze „co stanowi źródła idei współpracy państw i narodów Europy Środkowo-Wschodniej". Kluczowe zdaniem Autora będzie ustalenie, co determinowało polskie myślenie o przestrzeni regionu, a tym samym skłaniało do poszukiwania drogi dla Polski w koncepcjach zakładających pogłębienie współpracy państw w nim leżących (s.42). Istotę stanowić będą tutaj rozważania dotyczące idei współpracy regionalnej oraz przedstawienie różnych jej koncepcji od czasów najdawniejszych XIX i XX wiek aż do narodzin myśli o budowie bloku państw regionu reprezentowanych przez najwybitniejszych polskich klasyków. Podejmowane rozważania rozpoczynają się od sposobów opisania regionu i koncentrują się na aspekcie historycznym ukazującym Europę Środkowo-Wschodnią w oparciu o różne przesłanki (polityczne, historyczne i inne). Przedstawione czynniki łączące kraje regionu takie jak: sytuacja społeczno-ekonomiczna, przesłanki geopolityczne stały się przyczynkiem stanowiącym o jedności ziem Europy Środkowo-Wschodniej (s.59). Szczególną rolę w tym integracyjnym procesie odegrała Polska która przedstawiona została jako naturalny łącznik Wschodu z Zachodem (s.63). Kolejne rozważania Autora sprowadzone zostają do ukazywania różnych koncepcji powstałych w kręgach piłsudczyków ale również te wynikające z odłamów obozu narodowego. Polska refleksja o regionie prezentowana w niniejszej dysertacji która przechodziła wiele przemian posiada pewne wątki poczucia wspólnoty cywilizacyjnej czy wspólnoty bezpieczeństwa. Wszystko to owocowało w ciągu ostatnich 200 lat powstaniem szeregu koncepcji budowy ładu w Europie Środkowo-Wschodniej (s.107). Autor dochodzi do wniosku, że głębokie zacieśnienie współpracy Polski z innymi państwami środkowoeuropejskimi powinno poprzedzać integrację regionu ze strukturami zachodnimi. Zmiany jakie dokonały się po wejściu Polski do Unii Europejskiej (2004) spowodowały, że idea tej współpracy straciła na znaczeniu.

Rozdział ten stanowi swoistego rodzaju kompendium wiedzy historycznej w prezentowanych treściach ukazując polską refleksję która w dużej mierze zdeterminowana

jest położeniem geograficznym i wynikającymi z niego odmiennymi tradycjami politycznymi Zachodu i obszaru postradzieckiego.

Trzeci rozdział pt. *Współpraca państw Europy Środkowo-Wschodniej po upadku bloku wschodniego* podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie: jakie doświadczenia wynikają z dotychczasowych formatów multilateralnej współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej (s.111). Udzielenie odpowiedzi na tak postawione pytanie pozwoli ustosunkować się do zagadnienia współpracy regionalnej RP. Szczególnie istotny okazał się okres po roku 1989 czyli czas w którym Polska uczestniczyła w kilku formułach współpracy: Grupie Wyszehradzkiej, Inicjatywie Środkowoeuropejskiej, Partnerstwie Wschodnim, Bukaresztańskiej Dziewiątce, Inicjatywie Trójmorza oraz Trójkącie Lubelskim. Zagrożenie przez dawnego protektora - Rosję stanowi tutaj jeden z głównych czynników determinujących polskie aspiracje do integracji ze strukturami zachodnimi. Polska coraz aktywniej poprzez podejmowane inicjatywy z państwami regionu zmierzała w kierunku współpracy i widocznej czasami solidarności chociaż łączna ich siła nie okazywała się wystarczająca do osiągnięcia zakładanych celów (s.113). Jednym z najbardziej istotnych i najdłużej funkcjonującym formatem współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej okazała się Grupa Wyszehradzka (V4) stając się użytecznym narzędziem realizacji także polskich interesów. Zainicjowanie tej współpracy - zdaniem Autora - ułatwiło rozbudowę sieci kontaktów pomiędzy politykami sąsiadujących państw. Analizując kolejne wydarzenia związane z kształtowaniem się coraz bardziej ścisłych kontaktów opartych na konsultacjach szczególnie w sprawach dotyczących własnego bezpieczeństwa podejmowano w kierunku uzgadniania stanowisk na szczeblu głów państw i szefów rządów, a także zainteresowanych resortów (s.115). Po rozszerzeniu Unii Europejskiej w 2004r., państwa wyszehradzkie podpisały nową deklarację której głównym założeniem było wzmacnianie tożsamości środkowoeuropejskiej i działania na forum UE w kierunku integracji ze strukturami zachodnimi (s.122). Szczególnie istotnym okazał się rok 2015 i związany z nim kryzys migracyjny który zintensyfikował spotkania na różnym szczeblu organizowanych przez przedstawicieli państw V4 (s.131). W konkluzji Autor stwierdza, że wraz z pogłębieniem współpracy na polu bezpieczeństwa energetycznego do polskich elit zaczęła docierać świadomość istotnych zalet jakie mogą tkwić we współpracy wyszehradzkiej, a tym bardziej formuły „V4+". Kolejną inicjatywą było podpisanie w grudniu 1992r., Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (CEFTA) co zdecydowanie umocniło polską pozycje przetargową w negocjacjach z UE. Przyjęcie takiej formuły integracyjnej miało szereg pozytywnych konsekwencji gospodarczych w tym również dla Polski. Liberalizacja handlu przyniosła bowiem wymierne

korzyści ekonomiczne (s.141). W konkluzji Autor stwierdza, że inicjatywa ta stała się znaczącym czynnikiem zbliżającym państwa środkowoeuropejskie. Istotna pozostaje również inicjatywa Środkowoeuropejska w której to deklaracji odniesiono się do zwiększenia bezpieczeństwa, stabilności oraz współpracy w Europie (s.142). Kolejne podejmowane inicjatywy integracyjne ukierunkowane były na wymiar wschodni UE w której Polska aktywność była na forum unijnym zarówno narzędziem jak i przejawem zmniejszania dystansu politycznego między Warszawą a rdzeniem starej UE (s.149). Koncepcja Partnerstwa Wschodniego UE zaprezentowana w maju 2008r., nie przyniosła jednak oczekiwanych rezultatów. Podstawową słabością tej konstrukcji okazało się nieprzystosowanie do konkurowania z Rosją szczególnie na polu bezpieczeństwa energetycznego. Największym i najbardziej istotnym formatem współpracy regionalnej była Inicjatywa Trójmorza zwana przez ekspertów najbardziej ambitnym projektem realizowanym w Europie Środkowo-Wschodniej. Współpraca państw Trójmorza wynika z położenia ich w określonym regionie geograficznym tak więc wiele zależeć będzie od stosunku poszczególnych państw do celów przez nią podejmowanych.

W konkluzji do tego rozdziału Autor stwierdza, że podejmując się analizy obszaru Europy Środkowo-Wschodniej po upadku bloku wschodniego przynajmniej część ze znajdujących się tu państw zdecydowana była realizować swoje interesy poprzez uczestnictwo w różnych formach współpracy regionalnej. Poziom zaangażowania różni się w zależności od tego, jak dane państwo definiuje swoje interesy oraz jakie stawia sobie wyzwania (s.203).

W niniejszym rozdziale zaprezentowano szeroki przekrój różnych form współpracy w których poczucie wspólnych interesów na niektórych polach stało się dla państw środkowoeuropejskich płaszczyzną współpracy na wielu polach. Z metodologicznego punktu widzenia, podjęte i przeprowadzone rozważania należy ocenić pozytywnie.

Rozdział czwarty *Współczesna polityka bezpieczeństwa RP wobec wyzwań stojących przed Europą Środkowo-Wschodnią* jest próbą odpowiedzi na pytanie w jakim stopniu polityka bezpieczeństwa adekwatna jest do wyzwań stojących przed regionem. Szczególnie istotna w badanym zagadnieniu wydaje się analiza dokumentów strategicznych przygotowanych przez kolejne rządy RP dotycząca kształtowania głównych kierunków polskiej polityki szczególnie w latach 2014-2022 (s.205). Zdaniem Autora jest to szczególny okres w którym doszło do wzmocnienia zaangażowania Polski w regionie. Rozwijają się w tym okresie różne inicjatywy integracyjne w zakresie formuły środkowoeuropejskiej współpracy regionalnej. W niniejszym rozdziale poddano analizie działania państwa

polskiego na polu polityki regionalnej uwzględniając dwa ośrodki za nią odpowiedzialne: głowa państwa i Rada Ministrów. Szczególnie w zakresie inicjatywy Trójmorza otoczenie prezydenckie wykazało się dużą aktywnością podejmując szereg wysiłków na rzecz pogłębiania współpracy z USA na płaszczyźnie militarnej. Działania te dotyczyły współpracy państw wschodniej flanki NATO mające miejsce w ramach Bukaresztańskiej Dziewiątki. Z kolei działania Rady Ministrów w zakresie funkcjonowania Inicjatywy Trójmorza dotyczyły przede wszystkim aktywności na polu rozbudowy infrastruktury (s.207). Dążąc do rozwiązania głównego problemu badawczego Autor za konieczne uważa ustalenie ogólnych tendencji wobec istniejących już form współpracy które dostrzegać można w państwach regionu. Istotny wydaje się tutaj - podjęty w dysertacji - opis różnic i podobieństw z państwami regionu który stanowi główną dominantę formułowania przyszłych ewentualnych kierunków i celów polityki RP (s.208). Założenia strategiczne polityki zagranicznej RP w regionie ukierunkowane były na zadania związane z zapewnianiem bezpośredniego bezpieczeństwa w tym obrony państwa (s.209). Zasadne wydaje się stwierdzenie, że w międzynarodowej polityce bezpieczeństwa systematycznie rośnie znaczenie współpracy regionalnej. Szczególnie istotna wydaje się współpraca dwustronna i relacje polityczno-wojskowe z tworzącymi je państwami oraz poszukiwanie nowych płaszczyzn współdziałania. Niewątpliwie pogłębiona kooperacja subregionów Europy w dziedzinie bezpieczeństwa w tym obrony pozostanie korzystna politycznie i gospodarczo, jednak nie może ona zastąpić rozwiązań sojuszniczych i ogólnoeuropejskich (s.213). W analizowanych dokumentach strategicznych Autor podkreśla wagę dążeń do pogłębiania współpracy bilateralnej i regionalnej w ramach wizji integracyjnej państw regionu. Współpraca regionalna - obok sojuszniczej - miała odgrywać doniosłą rolę w kształtowaniu polskiej polityki bezpieczeństwa. Szczególnie istotna - zdaniem Autora - wydaje się kooperacja z sąsiadami podzielającymi polski punkt widzenia w zakresie wyzwań płynących z obszaru wschodnioeuropejskiego. Ważnym wymiarem pozostaje także rozwój infrastruktury energetycznej, transportowej i komunikacyjnej pomiędzy państwami regionu (s.219). Jednym z istotniejszych zagadnień wpływających na bezpieczeństwo współczesnego państwa pozostaje polityka energetyczna i związane z nią działania dywersyfikacji źródeł. Kolejnym obszarem współpracy państw regionu pozostaje transport w którym Polska odgrywa kluczową rolę tranzytową między państwami Europy Środkowo-Wschodniej ale również w komunikowaniu Europy z Azją (s.225). Szczególną rolę na polu współpracy z państwami regionu w kreowaniu polityki zagranicznej odgrywa ośrodek prezydencki w zakresie działań na polu Inicjatywy Trójmorza - której był jednym ze współtwórców - oraz z innymi

państwami regionu (s.232). Autor zauważa, że to właśnie na polu tworzenia i rozwijania współpracy multilateralnej prezydent RP mógł najbardziej wykazać się własną inicjatywą. Aktywność prezydenta RP obejmowała również działalność w ramach Grupy Wyszehradzkiej pomimo dużego problemu migracyjnego w roku 2015 i wysiłków na rzecz przeciwdziałania budowie gazociągu Nord Stream 2 (s.237). Otoczenie prezydenta aktywnie prowadziło również politykę wschodnią oraz tą w zakresie Bukaresztańskiej Dziewiątki która w trakcie kadencji A.Dudy przeżywała okres rozwoju szczególnie w zakresie platform współpracy ośrodków prezydenckich państw wschodniej flanki NATO (s.242). Na szczególne znaczenie zasługuje również aktywność ośrodka prezydenckiego w relacjach z USA w kontekście współpracy środkowoeuropejskiej. Obok prezydenta RP ośrodkiem odpowiedzialnym za politykę zagraniczną państwa polskiego są działania Rady Ministrów szczególnie Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Istotne miejsce w polityce rządu zajmowała Grupa Wyszehradzka oraz prowadzona polityka wschodnia. Realizowana była ona na wielu płaszczyznach głównie energetycznej w zakresie bezpiecznych dostaw ale także długofalowego rozwoju gospodarczego (s.252). Cyklicznie odbywające się spotkania oraz konsultacje z innymi państwami bądź grupami państw służyły zacieśnianiu współpracy regionalnej na osi Północ-Południe (s.255). Również w zakresie prowadzonej polityki wschodniej szczególne działania podejmowane były przez MSZ. Widoczne było to również w realizacji polityki polskiego rządu na polu współpracy środkowoeuropejskiej *soft power* (miękka siła) widoczne w pozyskiwaniu sojuszników i zdobywania wpływów dzięki atrakcyjności własnej kultury, polityki czy ideałów politycznych. Realizacja tych zamierzeń opierała się w szczególności na wspólnych deklaracjach krajów wyszehradzkich sygnalizujących, że chcą one uczestniczyć w dyskusji na temat UE, postrzegając ją jako organizację współpracujących ze sobą państw narodowych (s.274). Podejmowane działania w tym zakresie czyli koncepcje wsparcia budowy bloku państw Europy Środkowo-Wschodniej widoczne były również na płaszczyźnie międzynarodowej szczególnie wsparcia USA dla Inicjatywy Trójmorza (s.275). Wynikało to z prowadzonej polityki równoważenia rosnących wpływów Pekinu w regionu co jasno sugerował Waszyngton (s.276). Sprawami środkowoeuropejskimi zainteresowana jest również Federacja Rosyjska co jest widoczne szczególnie na płaszczyźnie militarnej. Autor stwierdza, że wśród możliwych scenariuszy rosyjskich działań wobec Europy Środkowo-Wschodniej należy wymienić prowadzenie „wojny buntowniczej" przeciw państwom regionu w tym Polsce (s.292). Nowym podmiotem na arenie środkowoeuropejskiej bez wątpienia pozostają Chiny które różnie postrzegają nie tylko UE ale również państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Funkcjonują one w chińskiej

refleksji jako część „globalnego Południa" uciskanego dawniej przez imperializm (s.296). Ukazując natomiast państwa Europy Środkowo-Wschodniej wobec realizowanych formatów współpracy regionalnej zasadnym wydaje się stwierdzenie, że podejmowane inicjatywy pomimo różnic wciąż poszukują nowych płaszczyzn współpracy w różnych formułach (s.312). Zbieżna z tym poglądem pozostaje polska wizja współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej zorientowana na współpracę w zakresie bezpieczeństwa przede wszystkim ekonomicznego i energetycznego. Przedstawiony w niniejszej dysertacji szereg rekomendacji w zakresie polityki środkowoeuropejskiej dla Polski a szczególnie w dobie rosyjskiej inwazji na Ukrainę zmierza w kierunku zwiększenia zainteresowania wizjami pogłębiania współpracy państw regionu. W analizowanym materiale ukazując płaszczyznę militarnej współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej stwierdzono, że bezpieczeństwo spoczywa przede wszystkim na NATO chociaż pojawiają się wizje pogłębiania współpracy państw regionu w tym zakresie (s.324). Tworzenie wielopłaszczyznowego polskiego *soft power* opartego nie tylko o działania w zakresie zapewnienia regionowi bezpieczeństwa energetycznego czy militarnego powinny dążyć do zjednoczenia, wolności i wybicia się na podmiotowość (s.326). Ważnym elementem pozostają stosunki z podmiotami zewnętrznymi w tym sojusz z USA i realizacja projektu Międzymorza, pogłębianie integracji z UE oraz balansowanie „strategiczną elastyczność" równoważącą różnego rodzaju wpływy od amerykańskich, niemieckich, unijnych rosyjskich aż po chińskie (s.329). Oczywiście - zdaniem Autora - stosunek do integracji Europy Środkowo-Wschodniej budzi szereg wątpliwości i zagrożeń w której padają głosy sceptyczne wobec pogłębiania współpracy regionalnej. W przedstawionych wnioskach do tego rozdziału stwierdzono, że prezentowane formaty współdziałania nie posiadają charakteru organizacji międzynarodowych a występowanie pewnego rodzaju synergii interesów na różnych polach nie mają ze sobą zbyt wielu zbieżności chociaż doszukiwać się można płaszczyzn współpracy rozwijanej i realizowanej na różnych szczeblach. Odpowiadając na stawiane pytanie o dotychczasowe owoce współpracy z państwami regionu Autor uznaje je za zadawalające. Polska nie osiągnęła nigdy w tym aspekcie statusu faktycznego lidera regionu co może być spowodowane brakiem ciągłości, długofalowej wizji i cierpliwości w polityce Warszawy która powinna być poparta ofensywną dyplomacją wobec państw regionu również w samych zainteresowanych państwach. Realizowana polityka wzmacniania przez Polskę współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej w drugiej dekadzie XXI wieku ogniskowała wokół działań obliczonych na kooperację na osi Północ-Południe. Współpraca z innymi państwami Partnerstwa Wschodniego nie przyniosła większych efektów ponieważ wciąż jawi się w dużej

mierze jako pochodna relacji polsko-rosyjskich (s.345). Autor stwierdza, że polskie zaangażowanie we współpracę multilateralną z państwami Europy Środkowo-Wschodniej niejednokrotnie przysłużyło się żywym interesom RP chociaż z drugiej strony w stopniu niewystarczającym odpowiada na wyzwania stojące przed regionem. Działania w tym zakresie wydają się być zbyt mało efektywne a nawet niewystarczające. Najistotniejszym czynnikiem sprzyjającym integracji regionu są i najpewniej pozostaną Stany Zjednoczone które dążą do powstrzymania czynnika rosyjskiego jak i przeciwdziałania ekspansji wpływów chińskich. Z doświadczeń historycznych wynika bowiem, że pożądane mogłyby być działania obliczone na prowadzenie bardziej wielowektorowej polityki (s.346). W prezentowanych rozważaniach dominuje pogląd dotyczący nowego formatu współpracy jakim jest Inicjatywa Trójmorza która została poparta (rok 2017/2018) przez USA i Niemcy. Formułowane propozycje oscylowały w dużej mierze wokół rozbudowy infrastruktury energetycznej, transportowej czy politycznej z państwami regionu.

Prezentowany materiał posiada nie tylko wartość dodaną do podejmowanej i badanej problematyki ale stanowi również dużą wartość merytoryczną. Krytyczna analiza materiału źródłowego różnych autorów przybliża czytelnika - recenzenta do zrozumienia niuansów polityki zagranicznej szczególnie po roku 2015 prowadzonej przez rząd polski. Wnioski jakie wysuwa Autor sprowadzają się do stwierdzenia, że demokracja liberalna z systemem kadencyjnym, w którym co 4 lata może dochodzić do znaczących zmian kursu polityki zagranicznej nie sprzyja jej trwałości oraz konsekwencji realizacji założonych celów (s.352).

W konkluzji do tego rozdziału należy stwierdzić, że rozdział ten jest wartościowy szczególnie poprzez element naukowo - poznawczy.

Rozdział piąty pt. *Pożądane priorytety polityki państwa polskiego w Europie Środkowo-Wschodniej* dotyczy rekomendacji oraz pożądanych działań które powinny być podjęte przez Warszawę na arenie środkowoeuropejskiej w celu realizacji interesów narodowych. Podjęte rozważania zmierzają do odpowiedzi na pytanie: Jaką politykę powinna prowadzić Polska wobec państw sobie najbliższych w zacieśnianiu współpracy regionalnej oraz jakie są główne potrzeby których częściowe zaspokojenie można byłoby osiągnąć w wyniku pogłębienia kooperacji z państwami Europy Środkowo-Wschodniej. Zasadnym wydaje się stwierdzenie Autora, że celem polskiej polityki w regionie powinna być maksymalizacja zysków wynikających z położenia geograficznego także w kontekście wydarzeń zachodzących na arenie międzynarodowej. W tym kontekście współpraca powinna być ukierunkowana na rozwój, trwałość i pewną efektywność działań opartą o współpracę multilateralną formatów regionalnych. Działania takie i ewentualne ich powodzenie stanowić

mogą przyczynek do wzrostu prestiżu Polski w Europie Środkowo-Wschodniej. Pożądane kierunki zmian realizowanej polityki w regionie nie powinny ograniczać się tylko do efektywnego jej prowadzenia ale szerszego poszukiwania nowych form współpracy i zbieżności interesów na arenie międzynarodowej. Koniecznym wydaje się przeświadczenie o pełnej jednolitości interesów wszystkich państw na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej chociaż elity różnych krajów regionu mogą nie być zainteresowane kreowaniem pogłębionej inicjatywy takiej współpracy spajającej cały obszar. Wynika to ze znaczących różnic w postrzeganiu regionu i wymaga nadzwyczajnej elastyczności w budowie formatu Inicjatywy Trójmorza (s.358). Zasadna wydaje się stwierdzenie, że działania takie wymagają podejścia indywidualnego oraz oferty dla poszczególnych państw, grupy państw lub formatów. Pozycja Polski powinna być postrzegana w kategoriach spoiwa - państwa zwornikowego różnych formatów współpracy środkowoeuropejskiej wykorzystując swój potencjał i położenie (s.359). Zasadny wydaje się również propozycja przedstawiona przez Autora ukazująca kierunek rozbudowy wieloaspektowej kooperacji z państwami które znajdują się w bezpośrednim otoczeniu Polski i nie stracą zainteresowania sytuacją w Europie Środkowo - Wschodniej. Przedstawiając rekomendacje dla polityki RP w regionie najważniejszym formatem takiej współpracy pozostaje Inicjatywa Trójmorza jako projekt służący rozwojowi infrastrukturalnemu i ekonomicznemu który należy kontynuować dążąc do jego instytucjonalizacji. Jak stwierdza Autor również działania Grupy Wyszehradzkiej szczególnie wobec UE bądź podmiotów zewnętrznych (USA, Chiny) winny być bardziej skoordynowane. Prowadzone działania widoczne są również w realizowanych koncepcjach polityki wschodniej których przejawem jest zaangażowanie Polski w procesy demokratyzacji na Białorusi oraz wspieranie prozachodnich aspiracji Ukrainy do członkostwa w NATO i UE. Ukazując różne scenariusze w perspektywie dwóch-trzech dekad zasadnym wydaje się stwierdzenie o zacieśnianiu więzi Warszawy z ośrodkami państwowymi (formy współpracy multilateralnej) które będą znajdować się w naszym sąsiedztwie niezależnie od światowej koniunktury geopolitycznej (s.372). Przedstawione autorskie rekomendacje dotyczą różnych dziedzin współpracy środkowoeuropejskiej zarówno z państwami Inicjatywy Trójmorza, polityki wschodniej, relacji z podmiotami zewnętrznymi czy zagadnieniami z zakresu *soft power*.

Zwieńczenie dysertacji stanowi zakończenie, które ocenić należy pozytywnie. Podsumowany został tutaj proces badawczy zrealizowany w ramach przygotowanej rozprawy naukowej oraz uzyskane rezultaty. Przedmiotem rozważań poddano tutaj idee współpracy państw i narodów Europy Środkowo - Wschodniej, specyfikę funkcjonowania formatów

współpracy państw regionu, po zakończeniu zimnej wojny oraz politykę współczesnego państwa polskiego w tym zakresie. Badania potwierdziły główną hipotezę roboczą oraz hipotezy szczegółowe stwierdzając, że współpraca państw regionu może wydatnie przyczynić się do wzrostu nie tylko bezpieczeństwa państwa polskiego ale również przysporzyć jej partnerów do współpracy politycznej, ekonomicznej czy kulturowej. W podejmowanych rozważaniach w dużej mierze odnoszono się do aspektu historycznego oraz do wyzwań stojących przed regionem w obecnej rzeczywistości.

Przedstawione i przeprowadzone w poszczególnych częściach dysertacji analizy formułują postulaty dotyczące prowadzenia dalszych badań w tych obszarach. Podjęte przez Doktoranta wysiłki badawcze przyniosły rezultat, który należy uznać za naukowo poprawny. Zasadniczy cel rozprawy został zrealizowany, a przedstawione koncepcje poszukiwań nowych rozwiązań należy ocenić pozytywnie. W rozprawie dominuje poprawny język, co potwierdza fakt, że Doktorant potrafi korzystać ze zgromadzonego materiału źródłowego oraz wyników przeprowadzonych badań w formie wymaganej dla prac naukowych. Zauważalne niedociągnięcia edytorskie nie wpływają na poziom prowadzonego logicznie procesu badawczego.

Uwagi i pytania

W związku z przedstawionymi dotychczas argumentami, proszę w czasie publicznej obrony odnieść się do następujących kwestii:

1. Jakie nowe wyzwania w zakresie polityki zagranicznej powinny być zawarte w dokumentach strategicznych dotyczących bezpieczeństwa narodowego RP nie tylko w zakresie osiąganych celów ale nowych form współpracy regionalnej z innymi państwami?
2. W jakich kierunkach należy modernizować podejmowane działania realizowane przez państwo polskie w zakresie zacieśnienia współpracy państw regionu aby ich efektywność odpowiadała współczesnym wyzwaniom i zagrożeniom?

Powyższe pytania i uwagi krytyczne zawarte w recenzji nie mogą jednak rzutować na końcową ocenę dysertacji która jest pozytywna. Podjęty przez Doktoranta wysiłek badawczy przyniósł rezultat, który należy uznać za naukowo poprawny. Zasadniczy cel rozprawy został zrealizowany a przedstawione koncepcje poszukiwań nowych rozwiązań należy ocenić pozytywnie.

WNIOSEK KOŃCOWY

Podsumowując recenzję stwierdzam, że rozprawa doktorska **Pana mgra Jakuba SEMIĄTKOWSKIEGO pod tytułem „WSPÓŁPRACA PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ JAKO ELEMENT POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ"** zasługuje na pozytywną ocenę. Zgodnie z określonymi w aktach prawnych wymaganiami, powinna stanowić oryginalne ujęcie problemu, a także wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta oraz umiejętność zastosowania warsztatu metodologicznego - narzędziowego. Uwzględniając powyższe uznać należy, że:

1. Wątpliwości nie budzą stawiane problemy i hipotezy badawcze.
2. Oryginalność i innowacyjność ujęcia tematu znajduje swój wyraz w dokonanej analizie aktualnych oraz przyszłych wyzwań realizowanych form współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej które przyczyniają się do wzrostu bezpieczeństwa regionu.
3. Praca stanowi oryginalny i nowatorski utwór naukowy, w którym potwierdzona została ogólna wiedza teoretyczna Doktoranta.
4. Autor posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych, co przejawia się we właściwym doborze metod badawczych oraz poprawnym ich wykorzystaniu.

W rezultacie stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania zawarte w odpowiednich aktach prawnych *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Wobec powyższego faktu, wnoszę o dopuszczenie Pana mgra Jakuba SIEMIĄTKOWSKIEGO do kontynuowania procedury zmierzającej do nadania stopnia naukowego doktora.

Niniejszym stawiam wniosek o dopuszczenie Pana mgra Jakuba SIEMIĄTKOWSKIEGO do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

.....
prof. dr hab. Bogusław Jagusiak